

Förslag till ett samlat forum för den svenska professionella dansen

*Förstudie utförd av Robert Karlsson
April – maj 2009
på uppdrag av Svensk Danskommitté*

Uppdrag

Förstudien är gjord mellan 30 mars och 25 maj av Robert Karlsson på uppdrag av Svensk Danskommitté. Det formella uppdraget för förstudien formulerades enligt följande:

”Förstudien ska ses som en utveckling av Svensk Danskommittés verksamhet med utgångspunkt i de nya nätverk och strukturer som byggts på dansområdet. Studien ska undersöka möjligheten att skapa ett utvecklat forum för svensk dans som aktivt representerar de olika parterna inom scenkonstområdet och som utgår från danskonstens specifika förhållanden och villkor. Målet är att få till stånd en kraftfull plattform för dans- och kulturpolitiskt lobbyarbete.

Förstudien ska genomföras i dialog med dansområdets producerande institutioner och fria sektor, yrkesutbildningar, arrangörsnätverk, festivaler och relevanta branschorganisationer. Det är angeläget att samtal förs med Dansens Hus, som samtidigt undersöker hur ett informationskontor för dansen ska vidareutvecklas efter den försöksverksamhet som Dansens Hus genomfört.”

En viktig utgångspunkt i mitt arbete har varit den skrivelse till Kulturutredningen som togs fram på uppdrag av Svensk Danskommittés medlemsmöte i Göteborg i augusti 2008. I skrivelsen, som är underskriven av företrädare för ett i stort sett samlat svenskt dansliv inklusive medlemmarna i Svensk Danskommitté, står det bland annat: *”Svensk dans enda samlade organ är idag Svensk Danskommitté, en underavdelning till Svensk Teaterunion. Svenskt dansliv är nu redo för att utveckla en modern nätverksbaserad struktur, en samlande plattform för den svenska dansen, samt ett permanent nationellt informationskontor för danskonsten.”* (Skrivelsens hela text finns som bilaga 2.)

I övrigt har jag fått helt fria händer att själv lägga upp mitt arbete och Svensk Danskommitté har inte styrt över vilket resultat jag skulle komma fram till. Eftersom det i skrivelsen till Kulturutredningen bland annat står att *”En samlande plattform för dansen enbart kan skapas av dansbranschen själv..”* har det dock naturligtvis varit viktigt för mig att ta in så många synpunkter som möjligt från så många företrädare för branschens olika aktörer som möjligt.

Jag har haft personliga möten med cirka 30 personer i Malmö, Göteborg, Jönköping, Stockholm och Umeå. (Personerna jag träffat finns förtecknade i bilaga 1.) Därutöver har jag haft mailkontakter med ett antal personer. För att ytterligare stärka förankringen bland utövarna har jag gjort en enkel mailenkät till de fria koreografer och danskompanier som finns förtecknade i Svensk Teaterunions Scendatabasen, där jag uppmanat dem att komma in med synpunkter kring behoven av ett framtida samlat forum för den svenska dansen. Tyvärr har gensvaret på enkäten inte varit så stort.

Jag har även mycket överskådligt tittat på hur man har löst motsvarande fråga i våra nordiska grannländer Finland, Danmark och Norge men den knappa tid jag har haft till förfogande för uppdraget har inte gjort det möjligt för mig att göra några djupare studier utan min tid har framför allt gått åt till att träffa företrädare för den svenska dansbranschen.

Den övergripande frågeställningen som jag har utgått från är huruvida det behövs ett samlat forum för den svenska dansen och i så fall varför och vilka olika aktörer och delar av dansbranschen som skall innefattas i forumet. En naturlig följdfrågeställning har varit vad ett sådant forum i så fall skall ha för verksamhet och vilka behov det kan fylla. Avslutningsvis återstår frågan om hur ett samlat forum skall vara organiserat.

Behövs det ett samlat forum för den svenska dansen?

Behöver svensk dans ett övergripande samlat forum och en egen struktur vid sidan av de mer konststartsövergripande strukturerna och sammanhang man idag redan är en del av? Vad gör dansen starkast? Självständighet eller att ta plats inom bland annat teaterns existerande strukturer (Teaterförbundet, Svensk Scenkonst, Svensk Teaterunion, Riksteatern, Svenska ASSITEJ etc)?

Jag upplever att man från många håll inom dansen slentrianmässigt svarar att det är självklart att det behövs ett eget samlat forum utan att närmare reflektera över varför. En åsikt som delvis bottnar i ett slags underlägesperspektiv där man, baserat på tidigare erfarenheter, är rädd att dansen ständigt skall hamna på undantag i en större organisation.

Mitt eget slentrianmässiga och något oreflekterade svar är att jag tycker att det egentligen vore mer intressant att titta på konststartsöverskridande lösningar och att utveckla organisationer och strukturer som innefattar alla olika scenkonstformer. Samtidigt tror jag att det är viktigt att dansen först är stark i sin egen identitet och att man behöver en egen plattform innan man kan arbeta konststartsövergripande. Framför allt med tanke på att dansen, åtminstone kulturpolitiskt, är en ung konstform.

Vid mina kontakter med de olika aktörerna verkar det finnas en någorlunda samstämmighet kring att dansen behöver något slags eget samlat forum även om det framför allt från vissa företrädare för den fria sektorn finns vissa tveksamheter. Man är bland annat tveksam till att lägga ytterligare resurser på administration och främjande insatser. I stället tycker man att det vore bättre att satsa resurserna på att ge utövarna bättre förutsättningar att själva arbeta med såväl politiskt påverkansarbete som med att producera och komma ut med sina föreställningar.

Jag har full förståelse för att det fria danslivet behöver mer resurser men det går inte riktigt att ställa behoven mot varandra. Samtidigt som de fria aktörerna behöver resurser för att skapa och utveckla sitt konstnärliga arbete behövs det strukturer och personer som arbetar för att skapa förutsättningar både för skapandet och för möjligheten för mötet mellan konsten och publiken/samhället. De båda sidorna förutsätter varandra.

Kan man samla hela branschen i samma forum?

Den andra tveksamheten som finns är huruvida det är möjligt att samla hela danslivet i samma forum eller i en enda organisation som skall ta tillvara allas intressen. Risken finns att ett sådant organ blir urvattnat eftersom frågorna som skiljer de olika aktörerna är fler och större än det som förenar aktörerna. Från det fria danslivet finns det dessutom en farhåga att de fria aktörerna, som utgör den absolut största delen av svenskt dansliv, kommer att hamna på undantag i en stor gemensam organisation. Att det blir de mer resursstarka institutionernas och organisationernas intressen som kommer att styra.

Jag kan hålla med om att det finns en sådan risk. Jag tror dock att det är mycket viktigt att olika motstridiga intressen kan få plats i ett samlat forum för den svenska dansen men att det inte är nödvändigt att man är överens i alla frågor. Det kan vara lika viktigt att definiera de skiljelinjer och motstridiga intressen som finns inom dansbranschen. Ett samlat branschorgan skall även kunna driva olika frågor parallellt.

För att ett samlat branschorgan skall fylla någon funktion och ha en legitimitet i hela branschen är det nödvändigt att det är öppet för alla aktörer inom det professionella danslivet, dvs för såväl organisationer, institutioner, yrkesutbildningar, arrangörer som fria aktörer. Och det är viktigt att det fria danslivet garanteras både inflytande och möjligheter att aktivt delta i arbetet.

Det är även viktigt att poängtera att branschorganet skall vara till för att främja den professionella sceniska dansen i alla dess aspekter. Det vill säga frågor kring amatörverksamheter, dans i skolan och annan pedagogisk verksamhet skall enbart få plats i den mån de är relevanta för utvecklingen och förutsättningarna för den professionella sceniska dansen.

Vilka behov kan ett samlat branschorgan fylla?

Samtidigt som denna förstudie genomförs har Dansens Hus fått i uppdrag att undersöka hur ett informationskontor för dansen ska vidareutvecklas efter den försöksverksamhet som Dansens Hus

genomfört. Våra respektive uppdrag har haft helt olika utgångspunkter som bygger på en uppfattning att svensk dans dels skulle behöva ett informationskontor och dels ett samlat branschorgan för politiskt lobbyarbete. Jag tycker att det är en konstlad uppdelning och att det i stället är viktigt att hitta en gemensam lösning där båda dessa funktioner och behov kan samverka.

Vid mina kontakter med representanter för de olika aktörerna i branschen gällande vilka behov ett samlat forum för hela dansbranschen kan fylla är informationsfrågan något som ständigt kommit upp. De flesta har uttryckt ett behov av något slags informationskontor eller en plats (fysisk eller virtuell) där information finns samlad.

Exakt vad man menar med information eller vad detta informationskontor skall arbeta med och ha för uppdrag skiljer sig dock åt något beroende på vilka egna intressen man har. Allt från ett informationskontor som enbart skall syssla med att informera internationellt om svensk dans (gärna vissa utvalda koreografer, kompanier och föreställningar) till ett samlat centra där man samlar all kunskap/erfarenhet/information om både svenskt och internationellt dansliv. Även vad gäller former finns det olika tankar och idéer, allt från ett väl bemannat kansli till enbart någon slags webb-portal där det är upp till respektive aktör själv att hålla den egna informationen uppdaterad. Det nästan alla är överens om är att informationskontoret skall vara oberoende. Några aktörer har gjort anspråk på att själva driva kontoret.

Jag tror personligen att informationskontoret är nyckelfrågan även för ett samlat branschorgan. Politiskt lobbyarbete består till absolut största delen av information och jag ser ingen större poäng med att dela upp eller skilja på behoven av ett informationskontor och behoven av en politisk lobbyorganisation för dansbranschen. Detta under förutsättning att informationskontoret inte begränsas till att ha som uppdrag att informera om svensk dans internationellt utan att det blir en plats (fysisk och/eller virtuell) där all tänkbar information om svensk dans och som är relevant för svenskt dansliv samlas.

Ett samlat branschorgan där man har full koll på vad som händer inom hela dansområdet kan utan problem vara utgångspunkten för ett aktivt arbete med att ”sälja”/informera om svensk dans internationellt. Däremot skulle den omvända relationen vara svår och skulle enbart resultera i att det skulle finnas behov av dubbla organisationer som i princip tvingas ha samma grundfunktion.

Organisation

Eftersom i princip alla aktörer i svenskt dansliv – antingen via eget medlemskap i Svensk Teaterunion eller via medlemskap i någon organisation som är medlem i Teaterunionen – redan ingår i Svensk Danskommitté fungerar Danskommittén egentligen redan som ett samlat forum för den svenska dansen. Trots det har Svensk Danskommitté haft problem med sin legitimitet, inte minst i förhållande till det fria danslivet där man upplevt att det funnits både en otydlighet i danskommitténs uppdrag och en osynlighet. Man har helt enkelt inte sett eller känt till vad Svensk Danskommitté gjort.

Jag tror att ett av problemen för Svensk Danskommitté har varit att man inte har varit en egen självständig organisation vilket har medfört att det har blivit en otydlighet kring vilket mandat man har från de aktiva utövarna inom branschen. Till detta kommer att dansbranschen växer och utvecklas och med Danskommitténs bristfälliga resurser har uppdraget att bevaka hela branschen blivit en omöjlig uppgift.

Samtidigt har det även funnits en bristande vilja och möjlighet från utövarnas sida att engagera sig. Något som är helt naturligt och förståeligt. Ett engagemang i Svensk Danskommitté har nästan krävt att man suttit på en tjänst där man haft möjlighet att engagera sig på sin arbetstid. Och dessutom haft en arbetsgivare som har kunnat stå för resor och andra omkostnader.

Även om det har funnits vissa fördelar för Svensk Danskommitté att vara en del av Svensk

Teaterunion tror jag att det är viktigt att ett framtida samlat forum för svensk dans blir en egen fristående organisation. Jag tror att dansen behöver ha en egen organisation som helt bygger på hur det ser ut inom dansen idag och som även är öppen för en fortsatt utveckling. Ett nytt branschorgan som inte i första hand är partssammansatt utan som bygger på och utgår från de olika aktörerna och utövarna (såväl från institutionerna som från det fria danslivet).

Jag tror även att det behöver skapas något helt nytt för att komma till rätta med de legitimitetsproblem och identitetsproblem som Svensk Danskommitté har. Detta skall inte ses som någon kritik mot vare sig Svensk Teaterunion eller Svensk Danskommitté utan det handlar om en utveckling av samarbetsformerna inom svensk dans som är bättre anpassade till hur svenskt dansliv har utvecklats.

Den organisationsform som ligger närmast till hands är en ideell medlemsförening som är öppen för såväl organisationer, institutioner som fria aktörer. Den nya branschorganisationen kan med fördel vara medlem i Svensk Teaterunion och det finns inget som hindrar medlemmarna i det nya organet att även kvarstå som medlemmar i Teaterunionen.

Som jag tagit upp tidigare anser jag att det finns en naturlig koppling mellan ett samlat forum för den svenska dansen och ett informationskontor för dans. Även ett ”fristående” informationskontor behöver någon slags huvudman eller ägare och då skulle ett samlat branschorgan vara den mest naturliga huvudmannen. I mitt förslag fungerar helt enkelt informationskontoret som det samlade branschorganets kansli. Något som även skulle kunna beskrivas som att det samlade branschorganets kansli utgör det svenska informationskontoret för dans.

Samtidigt är det viktigt att informationskontoret och dess personal får ett starkt och tydligt mandat att arbeta självständigt med det dagliga operativa arbetet. Ett arbete som även kan handla om att driva olika kulturpolitiska och opinionsbildande frågor. Informationskontorets självständighet i förhållande till den medlemsstyrda branschorganisationen skulle t.ex. kunna garanteras genom att informationskontoret drivs i en stiftelse som är stiftad av branschorganisationen eller som ett helägt aktiebolag. Jag är medveten om att detta innebär en stark maktställning för de personer som får det operativa uppdraget att driva informationskontoret. Men samtidigt är det en effektiv och transparent lösning där det genom sedvanlig organisationsdemokrati är möjligt att utkräva ansvar utifrån hur uppdraget är formulerat.

De exakta formerna för förhållandet mellan branschorganisationen och informationskontoret bör utformas i samråd med Dansens Hus utredning om det svenska informationskontoret för dans.

Legitimitet – förankring

För att branschorganet/informationskontoret skall ha legitimitet att kunna verka för hela scenkostområdet dans, är det viktigt att lösningen är väl förankrad hos branschens olika aktörer och organisationer, såväl inom den institutionella sektorn som inom den fria sektorn. Det betyder att det är viktigt att så många aktörer som möjligt är medlemmar i den nya organisationen, såväl institutioner, organisationer, yrkesutbildningar och arrangörer som fria aktörer, kompanier och sammanslutningar.

Samtidigt är det viktigt att det nya branschorganet/informationskontoret gör sig förtjänt av förtroendet genom att det har tillräckligt med resurser för att kunna proaktivt verka för alla aktörer och ta tillvara olika skiftande intressen som kan tänkas finnas.

Mandat – uppdrag

Det är viktigt att arbetet inom branschorganet/informationskontoret inte bygger på att man måste hitta konsensus i alla frågor utan att det har möjlighet att verka fristående och kunna driva både generella och specifika frågor. De som arbetar på branschorganet/informationskontoret måste ha ett

starkt mandat och ha möjlighet att självständigt driva de frågor som är aktuella. Naturligtvis måste det övergripande uppdraget vara att utveckla svensk dans och att arbeta för branschens bästa.

Det är också viktigt att det handlar om alla aspekter av den professionella dansens villkor. Allt från att informera om vilka föreställningar som är aktuella för tillfället till att bevaka utbildningsfrågor, från att ”promota” svensk dans internationellt till att vara opinionsbildande, från att känna till vilka svenska dansare och koreografer som är verksamma både i Sverige och utomlands till att föra dansens talan i svensk kulturpolitik. Kortfattat skulle man kunna beskriva uppdraget som att man skall ha ”koll” på allt som kan tänkas vara relaterat till svensk dans och dess villkor.

Övriga uppgifter som bör ligga på ett samlat branschorgan/informationskontor är att vara den svenska parten i internationella samarbetsprojekt liknande det nu pågående nordisk-baltiska projektet Kedja, att förvalta den svenska Dansbiennalen och att vara en drivande part när det gäller övergripande nationella samverkansprojekt inom svensk dans. Det behöver inte betyda att det är det samlade branschorganet/informationskontoret som även skall ansvara för själva utförandet utan mycket av arbetet kan läggas ut på andra lämpliga aktörer.

Resurser

För att ett branschorgan/informationskontor skall kunna göra någon skillnad och verkligen arbeta för att stärka svensk dans, både nationellt och internationellt är det viktigt att det får tillräckligt med resurser. Kontoret/kansliet måste vara tillräckligt väl bemannat så att man har möjlighet att arbeta proaktivt med att både samla in och sprida information. Det är även viktigt att det finns tillgängliga resurser som möjliggör ett engagemang från det fria danslivet, t.ex genom att det blir möjligt att lägga ut olika uppdrag till lämpliga aktörer.

Jag har i mitt uppdrag inte undersökt vilka förutsättningar det finns till finansiering av det nya branschorganet/informationskontoret men jag räknar med att man kan undersöka huruvida det statliga verksamhetsbidrag som idag utgår till Svensk Danskommitté kan föras över till den nya organisationen. Viss finansiering kan självfallet ske via medlemsavgifter men till den övriga finansieringen behövs ett tillskott från övriga bidragsgivare. Eftersom informationskontoret för dans finns med i den nationella handlingsplanen för dansen i Sverige borde man kunna räkna med att det finns möjligheter att avsätta medel till detta och diskussioner bör föras med bland andra Kulturrådet, Kulturdepartementet och Konstnärsnämnden.

Fortsatta samtal kring utformningen av ett kombinerat branschorgan/informationskontor samt dess finansiering bör föras med den undersökning som görs av Dansens Hus på uppdrag av Kulturrådet och Konstnärsnämnden kring hur ett informationskontor skall vidareutvecklas.

Sammanfattning

Jag föreslår följande:

- Att det bildas en fristående samlad branschorganisation för den svenska dansen i form av en medlemsstyrd ideell förening.
- Att branschorganisationen skall vara öppen för organisationer, institutioner, yrkesutbildningar, arrangörer och fria aktörer som verkar inom området professionell scenisk dans i Sverige.
- Att branschorganisationen skall vara huvudman/ägare för ett fristående svenskt informationskontor för dans. Informationskontoret skulle t.ex. kunna bedrivas i en stiftelse som är stiftad av branschorganisationen eller i ett av branschorganisationen helägt aktiebolag.
- Att branschorganisationens huvudsakliga operativa arbete skall vara förlagt på informationskontoret som kan sägas fungera som branschorganisationens kansli.

Förslag till framtida forum för den svenska professionella dansen

- Att branschorganisationen/informationskontoret skall arbeta med såväl dubbelriktat informationsarbete som opinionsbildning och politiskt lobbyarbete med utgångspunkt från att all tänkbar information som olika aktörer inom svensk dans kan ha nytta av finns samlad på ett ställe.
- Att branschorganisationen skall vara den naturliga svenska samarbetsparten i internationella samarbetsprojekt liknande det nordisk-baltiska projektet Kedja, att förvalta den svenska Dansbiennalen och att vara en drivande part när det gäller övergripande nationella samverkansprojekt inom svensk dans.

26 maj 2009

Robert Karlsson

Bilaga 1

Under förstudien har jag haft möten med följande personer och organisationer:

Anders Jacobsson, dansare, Produkt, Melo mm
Ann Lund, biträdande balettchef Kungliga Operan
Ann Lundberg, verksamhetsledare Danscentrum Väst
Anna Ehnberg, dansare & koreograf, Umeå
Anna Grip, tf konstnärlig ledare Cullbergbaletten
Anna Koch, koreograf, konstnärlig ledare WELD
Carina Norée, producent Dansnät Sverige/Dansens Hus, utredare av ett informationskontor för den svenska dansen
Cecilia Olsson, dansforskare & skribent
Christina Molander, teaterchef & konstnärlig ledare, Moderna Dansteatern, ordförande i Svensk Danskommitté
Claes Rydberg, kulturchef, Jönköpings kommun & ordförande, Dansnät Sverige
Efva Lilja, koreograf & rektor, Danshögskolan
Emmalo Sandström, ordförande, Danscentrum Norr
Eva Ingemarsson, koreograf & konstnärlig ledare, Atalante
Jaan Kolk, förbundsdirektör, Teaterförbundet
Katarina Hultin, danskonsulent, Västra Götaland & ordförande i danskonsulentföreningen
Kerstin Lidström, balettskolechef, Kungliga Svenska Balettskolan
Lars Eidevall, konstnärlig ledare, Dansstationen
Lena Sundberg, verksamhetsledare, Svensk Danskommitté
Liselott Berg, biträdande balettchef, GöteborgsOperan
Lollo Olesen, producent, FUSE/Smålands Musik & Teater
Malte Rohlin, verksamhetsledare, Danscentrum Syd
Margreth Elfström, verksamhetschef, Danscentrum Stockholm & Danscentrums riksorganisation
Maria Naidu, koreograf & danskonstnär, Rörelsen – koreografer i Skåne
Marika Hedemyr, koreograf, Dansbyrån
Mira Helenius, danschef, NorrDans
Niklas Rydén, konstnärlig ledare, Atalante
Rasmus Ölme, koreograf & doktorand på Danshögskolan
Susanna Bjurström, producent, Kungliga Svenska Balettskolan
Suzanna Carlson, verksamhetschef, Dansalliansen
Åsa Edgren, producent, Loco Motion
Åsa Söderberg, vd & konstnärlig ledare, Skånes Dansteater

Bilaga 2 består av kopia på skrivelse till Kulturutredningen från Svensk Danskommittés möte i Göteborg den 22 augusti 2008.